

Forfatter: Brandes, Georg

Titel: Udrag fra Hovedstrømninger. Emigrantlitteraturen (1872)

Citation: Brandes, Georg: "Samlede Skrifter", i Brandes, Georg: *Samlede Skrifter*, 1899-1910, s. 39. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-brandes04-shoot-idm139992360181808.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Samlede Skrifter

Og fra Saint-Preux til Werther er Fremskridtet lige saa stort. I Saint-Preux var der, som Navnet allerede antyder, endnu nogle Mindelser om det ridderlige Ideal. Det er Goethe, den moderne Tids Digter, som gør det af med dette Ideal. I hans Helte er Fremstillingen af det fysiske Mod, som aldrig forfejer sin Virkning paa barnlige Læsere, skudt næsten mere end tilbørligt til Side. Saaledes i *Wilhelm Meisler* og i *Faust*. Derfor er da Werther heller ikke en Ridder, men en tænkende og følende Verden i det Smaa: Han omfatter fra sit begrænsede Punkt i Rummet" den hele Tilværelse, og Uroen i hans Sjæl er den Uro, som bebuder og ledsager en ny Tidsalders Fødsel. Hans Grundstemning er uindskrænket Længsel; han tilhører en Tid, som forudføler og indvarsler, ikke en Tid, som opgiver og fortvivler. Vi vil faa at se et Modstykke til ham i Chateaubriands René. Grundkilden til Werthers Ulykke er Misforholdet mellem Hjertets Uendelighed og Samfundets Skranker. Tidligst var Heltene i Literaturen Fyrster og Konger; deres Kaar stod i Overensstemmelse med deres sjælelige Højhed; Modsætningen mellem Attraa og Magt var ukendt. Og selv da Literaturen udvidede Kresen af sine Foretrukne, holdt den sig til dem, som fornem Fødsel og Rigdom havde stillet højt over Livets lave Møje og Besvær. Goethe har i *Wilhelm Meister* angivet Aarsagen: «O trefold Lykkelige, siger han, er de, som deres Fødsel straks stiller paa Menneskehedens Højder og som aldrig har beboet, aldrig engang gennemrejt den ydmyge Dal, hvori saa mange retskafne Sjæle tilbringer et ynkværdigt Liv. Neppe er de til, før de stiger ombord 40 paa Skibet for at foretage den fælles store Rejse. De benytter sig af hvert gunstigt Vindpust, medens de Andre, som er nødt til at bære sig selv, svømmer møjsommeligt bagefter, drager liden Fordel af gunstig Bør og titnok, naar deres Kræfter er udtømte, finder en rædselsfuld Død i Bølgerne.» I veltalende Ord er her en enkelt af Livets Fordele, Rigdommen, prist, og hvad der gælder om dette, det mest underordnede af Livets udvortes Goder, det gælder med endnu mere Styrke om alle de andre ydre Former af Lykke og Magt.